

AZ EU KÖZÖS AGRÁRPOLITIKÁJA: HOGYAN TOVÁBB?

Az Európai Unió közös mezőgazdasági politikájának (KAP) sorsa az idén nagy valószínűséggel eldől, és nem kizárt, hogy a hazánk számára az EU-tag-ságot korábban oly vonzóvá tevő, jelentős agrártámogatások kora lezárul. A sors különös fintora, hogy az újabb „reformról” az év második felében, a KAP legnagyobb haszonélvezői, a franciák elnöksége idején születhet döntés. A brüsszeli Bizottság 2007 novemberében tette közzé reformjavaslatait, s erről azonnal széles körű társadalmi konzultáció indult. A szakmai viták fényében a két legfontosabb kérdés az agrárpolitika legitimációja – vagyis, hogy a magas piaci árak idején mi indokolhatja a farmok jelentős állami támogatásának fenntartását –, illetve a kockázatmenedzselés megoldatlanságának várható következményei – vagyis, hogy a hagyományos intervenciós eszközeitől megszabadított agrárpolitika és a drága, piaci alapú kockázatmenedzselés viszonyai között mi akadályozhatja meg az európai hagyományokkal, és a KAP vidékfejlesztési funkciójával is ellentétes, gyorsuló birtokkoncentrációt.

Az európai agrárpolitika jövőjét illetően a tagállamok igencsak különböző érdekeket fogalmaznak meg az uniót érő, s önmagukban is ellentmondásos globális kihívásokkal kapcsolatban. A fejlődő országok növekvő élelmiszer-kereslete, illetve a bioüzemanyag-businessben rejlő lehetőségek nyilvánvalóan más válaszokat indukálnak, mint a fenyegető klímaváltozás vagy a vízhiány. Eközben a Bizottság egyre több forrást csoportosítana át a KAP I. (piaci) pilléréből a II. (vidékfejlesztési) pillérbe. A vidékfejlesztés helyi ügy, az EU csak a kereteket, illetve a pénz egy részét adja, s természetes a tagállami kofinanszírozás. Ugyanakkor, a piaci pillérben is sok az opcionális elem. Egyre sokszínűbb, egyre kevésbé közös ez a mai, európai agrárpolitika. Ha a tagországok nem lesznek képesek közös nevezőre jutni arról, hogyan tovább, könnyen elveszhet, örökre.

Az unió közös agrárpolitikája (KAP), – amely az 1960-as évek első felétől napjainkig az európai integráció egyik legnagyobb közös, és sok szempontból igen sikeres vállalkozásának tekinthető –, 1992 óta folyamatos reform alatt áll. A reform két szálon fut:

- Egyrészt fokozatosan csökkentik a termelők felé garantált minimális felvásárlási árat, amely alulról mintegy „megtámasztotta” az élelmiszer-gazdasági vertikum összes árát, s amelynek költségét végső soron a fogyasztók fizették a magas európai élelmiszerárakban; ezzel párhuzamosan a gazdák kieső jövedelmeit fokozatosan emelkedő, s a termeléstől egyre inkább függetlenített költségvetési támogatásból pótolják, vagyis a támogatás terhe szép lassan átkerül az adófizetők vállaira.¹

¹ Amikor „fokozatosságról” beszélünk, akkor ez kétszeresen is igaz: egyrészt az egész reformfolyamatra, hiszen egyre több rendtartásban vezetik be a fenti modellt, másrészt egy-egy rendtartásra, mert az átállítás sokszor több évig is eltart.

- Másrészt egyre hangsúlyosabbá válik a KAP úgynevezett *második pillére, a vidékfejlesztés*: növekvő összegeket költenek környezetvédelemre, tájfenntartásra és egyéb, regionálisan eldöntendő, célzott akciókra.

A reformfolyamat háttérében különböző okokat, szándékokat találunk, amelyek súlyát az egyes tagországokban természetesen igen eltérően ítélik meg:

- Első helyen kell említeni a *pénzügyeket*, vagyis azt, hogyan lehetne megfékezni a KAP-kiadások emelkedését. Főként a közösségi költségvetés nettó befizető tagországi számára nehezen emészthető, hogy *minden reformmal tovább drágul*, de legalábbis – mint a legutóbbi, 2003-as reformmal – nem válik olcsóbbá a KAP. A drágulás azonban részben látszólagos, hiszen az ártámogatás helyébe lépő közvetlen támogatás csupán láthatóvá teszi azt a költséget, amelyet az emberek korábban a fogyasztói árban fizettek meg.
- Második helyen a *nemzetközi megítélés* javítása szerepel. Az EU elemi érdeke és nyilvánvaló szándéka, hogy legfőbb kereskedelmi partnerei számára elfogadhatóbbá tegye a közös agrárpolitikát, amiért a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) fórumán, illetve a forgalom liberalizálásáról folyó tárgyalásokon a KAP kereskedelmet torzító eszközeinek leépítésével tehet a legtöbbet. Az első lépés – a támogatásoknak a termeléstől történő szinte teljes elválasztása – gyakorlatilag már megtörtént, a másodikra – az exporttámogatások eltörlésére – az EU a WTO 2005-ös hongkongi miniszteri értekezletén ígéretet tett, a harmadik és legnehezebb lépés – a piacvédelem lebontása – azonban még hátra van.²
- Harmadik helyen az uniós polgárok meggyőzése, vagyis a KAP *uniós elfogadottsága* kerül szóba. Ennek érdekében a támogatások zömét ma már különféle környezet- és állatvédelmi, növény- és állategészségügyi előírásokhoz, pontosabban azok betartásához kötik (*kölcsönös megfeleltetés*), és egyre markánsabb formát ölt a vidékfejlesztés.
- A negyedik helyen említjük a nemzeti kormányok hatalmi pozíciója szempontjából egyáltalán nem mellékes témát, *a termelői jövedelmek megfelelő szinten tartását*. Arról van szó, hogy a reformok okán a farmerek sem a saját, korábbi helyzetükhöz képest, sem a társadalom egyéb rétegeihez képest ne kerüljenek rosszabb helyzetbe, termelőeszközeik (földjük) értéke megmaradjon, s kieső jövedelmeikért arányos kárpótlásban részesüljenek.
- Végül – de korántsem kisebb hangsúllyal – a reformok céljai közt találjuk még a tág értelemben vett *élelmezésbiztonság* javítását. A megfelelő ellátás ma már egyáltalán nem csak mennyiségi követelményt jelent. A minőség és a választék mellett az is szempont, hogy az eledel emberre – takarmányok esetén állatra – veszélytelen legyen.

Annak megítélésében, hogy a sorozatos KAP-reformok révén sikerült-e elérni a kitűzött célokat, illetve hogy a célok elérésében hol tartunk ma, jelentősen eltér az érintettek (gazdák, politikusok, szakértők, brüsszeli bürokraták stb.) véleménye. Tény, hogy még mindig nagyon sok pénz, a közösségi kiadások jelentős hányada vándorol

² Tény, hogy bár az EU a világ legnagyobb élelmiszer-importőre, a behozatal zöme trópusi árucikkekkel áll, s ezek nem versenyeznek közvetlenül az unióban megtermelhető (mérsékelt égövi) termékekkel. Ez utóbbiak tekintetében az EU még ma is igen magas, az importot gyakran lehetetlenné tevő vámokat alkalmaz.

a termelők (és a földbirtokosok) zsebébe. A KAP nemzetközi elfogadottságáról aligha beszélhetünk, hiszen folyamatosan célpontja a WTO-tagországok részéről megnyilvánuló támadásoknak. A támogatások feltételrendszerét (kölsönös megfeleltetés), a környezetvédelem ügyét és a vidékfejlesztési politikát illetően viszonylag nagy a tagországi mozgástér, a célok komolyan vételében és megvalósulásában pedig a tagországonkénti eltérés. Talán ez is az oka annak, hogy egyre sűrűbben kerül sor a KAP felülvizsgálatára, illetve felülvizsgálat ürügyén újabb és újabb megreformálására.

Napjainkban folyik a legutóbbi, 2003-as, minden korábbinál radikálisabb és liberálisabb agrárpolitikai reform felülvizsgálatával kapcsolatos *szakmai vita*. Ez a reform radikálisnak mondható, amennyiben a KAP első (piaci) pillérébe tartozó támogatásokat a rendtartások zömében egységes támogatási rendszerrel helyettesítette – illetve helyettesíti azóta is folyamatosan (lásd cukor-, zöldség-gyümölcs- és borrendtartás) –, ugyanakkor liberálisnak is tekinthető, hiszen egy sor részletkérdésben (például a közvetlen támogatások kiszámításában, a szétválasztás mértékében, vagy éppen a piaci és a vidékfejlesztési pillér közötti pénzmegosztásban) tág teret adott a tagországi mérlegelésnek.

A KAP a 2003-as reform nyomán *egyre heterogénebbé válik*. Miközben az első pillérben egyre több az opcionális elem, a vidékfejlesztési pillér már természeténél fogva is helyi ügy – s ennek megfelelően tagállami kofinanszírozáshoz kötött. Egyre sokszínűbb, egyre kevésbé közös ez a mai, európai agrárpolitika. Most, amikor a következő egy-másfél évben a KAP – két uniós okmány (a 2003. júniusi agrárreform, illetve a 2005. decemberi pénzügyi perspektíváról szóló megállapodás) jóvoltából is – folyamatosan felülvizsgálat tárgya lesz, a vita várhatóan már nem csupán technikai részleteiről, de pusztá fennmaradásáról fog folyni.

A Bizottság – *Felkészülés a KAP-reform „állapotfelmérésére”* címmel – 2007 novemberében tette közzé a közös agrárpolitika jövőjére vonatkozó javaslatait. Bár az állapotfelméréssel nem újabb agrárpolitikai reform a cél, – csupán a 2003-as reformnak a 2009–2013-as évekre vonatkozó kiigazítása – mindenki számára világos, hogy már az idén véglegesen eldőlhet a KAP sorsa. Amennyiben a tagországoknak 2008 második felében (a francia elnökség égisze alatt) nem sikerül egyezsége jutniuk a legfőbb kérdésekben (legitimitás, kockázatmenedzselés, pénzügyek), úgy a 2008–2009-ben esedékes költségvetési felülvizsgálat eredményeképpen a KAP könnyen közösségi forrás nélkül maradhat a 2013 utáni időszakra.

Lássuk először a *legitimitás* kérdését. Az alapprobléma röviden így foglalható össze: miként lehet a társadalommal megértetni és elfogadtatni azt, hogy gazdaságilag életképes, a termelőeszközök és ingatlanok révén jelentős vagyonnal rendelkező gazdálkodókat, tartósnak ígérkező, s történelmileg igen magas felvásárlói árak időszakában államilag támogatnak. Azok, akik a közös agrárpolitika fennmaradásában egzisztenciálisan érdekeltek – vagyis a farmerek és a Bizottság agrárfőosztályának munkatársai – természetesen készen állnak a magyarázattal: szerintük a támogatások elnyerése érdekében olyan költséges előírásoknak kénytelenek megfelelni (kölsönös megfeleltetés), hogy uniós szubvenciók nélkül nem csak a világpiacon, de az egységes belső piacon is komoly hátrányba kerülnének külföldi versenytársaikkal szemben. Tény, hogy az uniós polgárok – az élelmiszerbotrányok hatására – olyan irányba terelik a közös agrárpolitikát, amely a támogatás feltételeként egyre inkább

megköveteli a különböző növény- és állategészségügyi, környezetvédelmi és állatjóléti előírások betartását. Az is köztudott, hogy ugyanezen polgárok a boltokban többnyire a legolcsóbb élelmiszert helyezik a kosarukba. A fentiek alapján jogosnak tűnhet az érvelés, amely szerint, ha az emberek fogyasztóként nem hajlandók a magas piaci árakban megfizetni az általuk megkövetelt „természetvédelem” extra költségeit, akkor fizessék meg azokat az adójukban.

A következő égető kérdés a *kockázatmenedzselés* megoldatlansága. A hagyományos piaci intézkedések (intervenció, exporttámogatás) lassan törlődnek a KAP eszközrendszeréből, a Bizottság egyedül az étkezési búza esetén tartaná meg az intervenciót. Ugyanakkor, a hagyományosan hektikus agrárpiacokon a klímaváltozás hatására az utóbbi egy-két évben rendkívül instabillá váltak az árak: egyik évről a másikra 50 százalékot jóval meghaladó árváltozásokat regisztrálhattunk. Ilyen körülmények között mi más adhatna értelmet a gazdaságpolitikának, ha nem az anticiklikus hatású állami beavatkozás.³ Történelmi tapasztalat, hogy a mezőgazdaság azon szektorában, ahol nincs sem állami (intervenció), sem piaci alapú (jövedelembiztosítási) kockázatmenedzselés, az integráció, a termelés egyre nagyobb egységekbe szerveződése elkerülhetetlen.⁴ Az intervenció leépítése felgyorsítja a birtokkoncentrációt, ami nem csak az európai agrárhagyományokkal,⁵ de a KAP új, a vidéki táj és közösségek megőrzésével kapcsolatos funkciójával is ellentétes lenne.⁶

Végül – de egyáltalán nem utolsó sorban – megoldásra vár az anyagiak dolga. A „pénzügy” már önmagában olyan összetett kérdéskör a KAP-ban, hogy elemzésünket minimálisan három síkon kell végeznünk. Az első sík az *agrárkifizetések* tagországok közötti *megosztásának* a mikéntje. A Bizottság – néhány nagyon komolyan meggondolandó kivételtől eltekintve – teljessé tenné a támogatások szétválasztását, illetve tagországonkénti/régiókénti egységesítését (*flat rate*). Csakhogy amennyiben a szubvenció egészen függetlenné válik a termeléstől, a terméktől, sőt magától a termelés tényétől is, vagyis elnyeréséhez elegendő, ha a gazda művelésre alkalmas állapotban tartja a földjét (ugar), joggal merül fel a kérdés, milyen alapon tesznek különbséget a különböző tagállamok termelői között. Például, miért kapjon több támogatást egy, a földjét ugaron tartó francia farmer, mint egy lengyel?

3 Keserves adottság az EU fix költségvetési kerete. Egy, az árváltozásokat kiegyenlítő, anticiklikus támogatáspolitikát nem fér össze a merev költségvetéssel. Ezért a támogatásokat akkor is fizetik, amikor a konjunkturális helyzet azt nem indokolná. Az Egyesült Államok ebből a szempontból szerencsésebb helyzetben van: a szövetségi kormány sokkal rugalmasabban bánhat a pénzzel, s a támogatások jelentős részben követik a piaci mozgásokat.

4 A termelők persze köthetnének különféle biztosításokat, amelyek díját a KAP kiegészíthetné. A biztosítás azonban drága dolog, és még állami támogatással együtt is csak bizonyos birtokméret fölött térül meg.

5 Az európai agrármodell azonban éppen abban különbözik az amerikaiétól, hogy az árutermelő gazdaságok között nagy számban találunk olyan kis- és közepes méretű farmokat, amelyek képesek – teljes egészében vagy döntő részben – a mezőgazdaságból megélni.

6 Nem ellentétes azonban a jelenkor bizonyos kihívásaival! A világ egyes térségeinek gyors gazdasági növekedése, valamint a bioüzemanyag-gyártás által támasztott kereslet középtávon alulról megtámasztja az élelmiszerárakat. A chicagói árutőzsde jegyzései több évre előre magas árakkal számolnak, amire az utóbbi húsz évben nem volt példa. Ilyen körülmények között ki tilthatja meg a tagországoknak, hogy kihasználják a piaci lehetőségeket és teljes agrárpotenciáljukat a termelés szolgálatába állítsák?

A KAP-pénzek elosztásának igazságosságát érintő másik, hagyományos kritika, hogy a termelők leggazdagabb 20 százalékának jut a szubvenciók 80 százaléka. A probléma megoldása nincs napirenden. A *támogatások* – akár teljesen „elválasztottak”, akár csak részlegesen azok, akár egyéni bázisok alapján fizetik őket, akár regionális (egységes) alapon –, *továbbra is a birtok méretéhez kapcsolódnak*: minél több hektáron termel valaki, annál nagyobb támogatáshoz jut. A Bizottság javaslatai csupán a probléma enyhítését célozzák – a kötelező moduláció 5-ről 13 százalékosra emelésével, és az újra felmelegített *cappinggel*, azaz a támogatások bizonyos szint feletti részleges csökkentése révén. Ez utóbbi ötlet, vagyis a közvetlen kifizetések maximálása ugyanakkor heves reakciókat vált ki régi és új tagországokból egyaránt. A régiek (például a britek) azzal érvelnek, hogy a támogatás elnyeréséhez a birtok minden egyes hektárján teljesíteni kell a kölcsönös megfeleltetés követelményeit – bár megjegyzendő, hogy a támogatás alapját hivatalosan nem ezek a követelmények képezik, hanem a jövedelemkiesés miatti kompenzáció. Az új tagországok (köztük hazánk) pedig méltánytalannak tartják, hogy a nekik járó, s a régikénél 2013-ig eleve kisebb mértékű támogatásokat ily módon tovább csökkentésük.

Harmadszor, és a pénzügyek legégetőbb vetületének tekinthető, hogy a tagországok – köztük az agrárpolitika eddigi legnagyobb haszonélvezőjének tartott Franciaország – ma már nyíltan fölvetik a *KAP esetleges megszüntetésének* a lehetőségét. Emlékeztet, hogy az EU 2007–2013-as időszakra vonatkozó költségvetésének vitája során a britek előszeretettel állították szembe a nekik járó éves visszatérítés (rebate) ügyét a közös agrárpolitika jövőjével. Azt mondták, a visszatérítést kiváltó okok továbbra is érvényesülnek, ezért a rebate megszüntetéséről csak akkor hajlandók tárgyalni, ha a KAP is eltűnik. Ekkoriban a franciák is számolásba kezdtek, és rájöttek, hogy a keleti bővülés miatt a rebate finanszírozásából rájuk eső rész 2009–2010 táján meg fogja haladni a közös agrárpolitikából származó nettó költségvetési többletüket [Laffineur-Vinçon 2004]. Nem a véletlen műve, hogy Párizs – az EU-15-ök öt másik tagjával együtt – a GNI egy százalékában javasolta maximálni a közös költségvetést.

Az előbbi ötlet alapján kiszámolható, hogy ha csupán könyvelői szemlélettel tekintünk a közös politikákra, akkor azok kifuttatása milyen változást hozna az egyes tagországok nettó költségvetési pozíciójában. Két esetet vizsgálunk: az elsőben azt feltételezzük, hogy a közös agrárpolitika piaci pillére megszűnik, de a brit visszatérítés megmarad, – vagyis a britek csak blöfföltek, és eszük ágában sincs lemondani a pénzükről. A második esetben a tagállamok mindkét „politikának” búcsút mondanak (lásd 1. táblázat).

Az első változatban a KAP megszüntetése 6 tagállamot érintene különösen érzékenyen: Lengyelországot, amely évi közel 3 milliárd eurót veszítene, Görög- és Franciaországot (>1,5 milliárd euró), valamint Spanyol-, Magyar- és Írországot (>1,0 milliárd euró). Gazdaságuk méretéhez képest a litvánok vesztesége is jelentős lenne, de a szlovákok, a csehek és a portugálok is megéreznék a változást. A másik oldalon, az 5 legnagyobb „nyertes” komoly kiadási tételtől szabadulna meg. A sorrend: Németország (évi körülbelül 2,5 milliárd euró), Hollandia (2,0 milliárd euró körül), az Egyesült Királyság (1,5 milliárd euró), Belgium és Olaszország (egyenként >1,0 milliárd euró).

A második verzió – vagyis a KAP és a brit visszatérítés egyidejű kiiktatása – esetén az eredmények két lényeges ponton térnének el. Egyrészt, az Egyesült Királyság a

legnagyobb vesztese lenne a változtatásnak: nettó egyenlege évi több mint 3,5 milliárd euróval romlana. Másrészt, a brit visszatérítés finanszírozásában kiemelkedő szerepet játszó Francia-, Olasz- és Spanyolország sokkal kedvezőbb helyzetbe kerülne: a franciák számára a KAP elvesztéséből származó hátrány gyakorlatilag eltűnne, a deficit évi 160 millió euróra csökkenne, és a spanyolok is hasonlóan járnának (~360 millió euró); eközben az olaszok nyeresége megduplázódna (>2,0 milliárd euró). A brit visszatérítés eltörlésével természetesen a többi tagország helyzete is javulna, de a nagy vesztesek (PL, GR, H, IRL, LIT) és nyertesek (DE, NL, B) ugyanazok lennének, mint amikor csak a KAP megszüntetésével számoltunk.

1. táblázat: Az egyes tagországok nettó költségvetési helyzetének romlása a KAP, valamint a KAP és a brit rebate együttes megszüntetése esetén, a 2007–2013-as időszak egészében és évente
(veszteség milliárd euróban, a negatív számok pozíciójavulást jelentenek)

Csak a KAP szűnik meg			A KAP és a rebate is megszűnik		
Összes veszteség 2007–2013		Veszteség/év	Összes veszteség 2007–2013		Veszteség/év
20,35	Lengyelország	2,91	26,35	Egyesült Királyság	3,76
12,25	Görögország	1,75	18,97	Lengyelország	2,71
11,07	Franciaország	1,58	11,20	Görögország	1,60
8,21	Spanyolország	1,17	7,23	Magyarország	1,03
7,66	Magyarország	1,09	6,26	Írország	0,89
7,10	Írország	1,01	2,80	Litvánia	0,40
4,02	Csehország	0,57	2,57	Spanyolország	0,37
3,65	Portugália	0,52	2,34	Szlovákia	0,33
2,95	Litvánia	0,42	2,27	Portugália	0,32
2,57	Szlovákia	0,37	2,27	Csehország	0,32
1,86	Ausztria	0,27	1,36	Ausztria	0,19
1,11	Lettország	0,16	1,13	Franciaország	0,16
1,09	Finnország	0,16	1,03	Lettország	0,15
0,88	Észtország	0,81	0,13	Észtország	0,12
0,71	Dánia	0,10	0,47	Szlovénia	0,07
0,62	Szlovénia	0,09	0,31	Finország	0,04
0,10	Málta	0,01	0,07	Málta	0,01
0,05	Ciprus	0,01	- 0,03	Ciprus	0,00
- 0,31	Luxemburg	-0,04	- 0,44	Luxemburg	-0,06
- 1,43	Svédország	-0,20	- 0,47	Dánia	-0,07
- 8,30	Olaszország	-1,19	- 1,62	Svédország	-0,23
- 8,85	Belgium	-1,26	-10,60	Belgium	-1,51
-10,20	Egyesült Királyság	-1,46	-14,09	Hollandia	-2,01
-13,37	Hollandia	-1,91	-15,35	Olaszország	-2,19
-17,59	Németország	-2,51	-20,25	Németország	-2,89

Forrás: saját számítás RLG [2008] és Európai Bizottság [2007b] alapján.

A fentiekből az következik, hogy amennyiben kizárólag könyvelői szemlélettel tekintünk a közös politikákra, úgy a KAP megtartásában, illetve megszüntetésében a legmarkánsabb érdekekkel rendelkezők között egyaránt 3–3 nagy népességű országot találunk, kiegészülve néhány közepes méretű tagországgal. A KAP megőrzése mellett

lenne Lengyel-, Francia- és Spanyolország (plusz Görög-, Magyar- és Írország), ellene pedig Német- és Olaszország, valamint az Egyesült Királyság (plusz Hollandia és Belgium). Tény, hogy a KAP melletti tábor már eleve kicsit gyengébbnek tűnik. Ha ráadásul az agrárpolitika ügyét valóban összekötnék a brit visszatérítés sorsával – azaz Francia- és Spanyolország kikerülne a vesztesek közül –, a KAP megőrzésében érdekelttek között (Lengyelország kivételével) nem maradna mérhető befolyással rendelkező tagállam.

A fenti eszmefuttatás ellenére azonban a látszat az, hogy a közös agrárpolitika jövőjét nem lehet csupán könyvelői szempontból mérlegelni. A vita egyelőre szakmai részletkérdésekről, a KAP különböző elemeiről, szabályozó mechanizmusairól, döntően a 2003-as reformintézkedésekről, és azok jövőbeli módosításának mikéntjéről folyik. A Bizottság próbálja menteni a menthetőt. Az elválasztás révén igyekszik teljesen WTO-konformmá varázsolni a direkt kifizetéseket, miközben szociális és környezeti érzékenységet bizonyítva lehetőséget kínál az összekapcsolás fenntartására a hegyvidéki, legeltetési marhatartásban. Eltörölné az intervenciót, de megtartaná az étkezési búza esetében. Kiiktatná a rendszerből a kölcsönös megfeleltetés feleslegesnek bizonyult eszközeit, de másokkal gazdagítaná azt az uniót fenyegető új kihívások (klímaváltozás, vízhiány) fényében. Leépítené a tejkvótákat, de az egészét végletes mérsékletességgel, nehogy az akció fölborítsa a piaci viszonyokat. Megszüntetné a kötelező ugart, de hangsúlyozza a tagországok felelősségét a környezetvédelmi célú földpihentetés szabályozásában. Ezerféle trükkel (növekvő moduláció, a támogatások minimális és maximális szintjének szabályozása, a 69. cikkely kiterjesztése stb.) forrásokat csoportosítana át a piaci pillérből a vidékfejlesztésbe, ugyanakkor szinte végtelen szabadságot biztosítana a tagországoknak ezen források felhasználására nézve.

A tagországok már az eltérő földrajzi, klimatikus, gazdasági és társadalmi feltételekből adódóan is igen különbözőképpen viszonyulnak a bizottsági javaslatokhoz. Az agrárszektor Európa-szerte igen heterogén viszonyokat mutat: egyes tagállamok a szántóföldi kultúrák, mások a kertészeti vagy éppen az állati termékek előállításában jeleskednek; az átlagos birtokméret néhol meghaladja a 40 hektárt, máshol még a 10 hektárt sem éri el, s ezzel összefüggésben a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya is igen tág határok között alakul. A közös agrárpolitika részletkérdéseiben a tagállamok változatos összetételű érdekcsoportokra bomlanak, amelynek felvázolása meghaladná e dolgozat kereteit.

Ugyanakkor a lényeg, a KAP jövője mégiscsak a pénzen fordul meg: az új tagállamok túlméretezett agrárnépessége, mint kikerülhetetlen adottság, elfogadhatatlanná teszi a közösség nettó befizetői (gyakorlatilag a régi tagok) számára, hogy a KAP-szubvenciókat az érvényes nagyságrendben terjesszék ki az újakra. Másrészt, a stabilan magas agrárárak történelmileg egyedülálló lehetőséget kínálnak arra, hogy az unió megszabaduljon a tagországokat igen különböző mértékben kedvezményező, s ezért rendkívül vitatott első pillérbeli támogatásoktól. Kérdés, hogy a potenciális veszteseket sikerül-e majd kárpótolni az elsősorban a vidékfejlesztés terén rendelkezésükre bocsátandó forrásokkal, valamint hogy Franciaország (néhány stabil támogatóval a háta mögött), milyen további engedményeket követel. Az uniós szintű meg egyezés – ha egyáltalán létrejön – csak jelentős és sok tagországra nézve fájdalmas kompromisszumok árán képzelhető el.

IRODALOM

- Európai Bizottság (2007a): Felkészülés a KAP-reform „állapotfelmérésére” - Európai Községek Bizottsága, Brüsszel 20.11.2007 COM (2007) 722 végleges
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0722:FIN:HU:PDF>
- Európai Bizottság (2007b): EU budget - financial report 2006, European Commission 2007, ISBN 978-92-79-05376-4
- Fordulóponton az EU közös agrárpolitikája - szakmai konferencia 2007. december 20. Hotel Benczúr, Budapest
- Laffineur, Marc-Vinçon, Serge (2004): Rapport au premier ministre sur les Les perspectives financi?res européennes 2007-2013, février 2004
- Pluriagri (2007): La réforme de la politique agricole commune - Prospective Pluriagri, szakmai konferencia, 2007. december 18. Párizs
- RLG (2008): CAP in 27 EU Member States, Implementation and Vision of Common Agricultural Policy - Raad Landelijk Gebied
<http://www.rlg.nl/cap/analysis.html#08>

